

KOHORTNÍ PLODNOST VE VÝSLEDKÁCH SČÍTÁNÍ, LIDU, DOMŮ A BYTŮ 2011¹⁾

Roman Kurkin

Abstract

The paper is based on the final results of the last Population and Housing Census, which took place in the Czech Republic during the year 2011. Unique data about cohort fertility are available again after ten years interval. Censuses are the only reliable source of information, which are necessary to compute this indicator. The article deals with sociodemographic and regional differences of cohort fertility as well as methodological issues.

Key words: sčítání lidu, kohortní plodnost, regionální demografie

JEL Code: J11, J13

1 Úvod a metodologie

Po deseti letech jsou opět k dispozici unikátní údaje o kohortní plodnosti žen z dat sčítání lidí, domů a bytů (dále jen SLDB). Otázka na počet živě narozených dětí, ze které se při výpočtu vychází, se ve sčítacích formulářích objevuje již od roku 1930. Je tedy k dispozici delší časová řada, ačkoliv v některých SLDB byla otázka položena trochu odlišným způsobem (např. v SLDB 2001 padla otázka na počet narozených dětí). Velkou výhodou SLDB je možnost třídění kohortní plodnosti podle sociodemografických charakteristik a do většího územního detailu, což není u případných výběrových šetření možné. V tomto kontextu jsou tak údaje ze SLDB do budoucna částečně nahraditelné pouze z fungujícího systému registrů. Využitelnost informací o počtu živě narozených dětí ve vztahu k ženám je široká – může posloužit při sestavování populačních prognóz k odhadu budoucí pohlavně-věkové struktury, odborníkům k identifikaci diferenčních charakteristik a následně politikům k případné úpravě nástrojů rodinné politiky.

Kohortní plodnost udává průměrný počet živě narozených dětí na jednu ženu k určitému dokončenému věku ženy, nebo za generaci narození. Od určitého věku se používá termín konečná plodnost, který implikuje, že reprodukce ženy již byla ukončena v době zjišťování údaje o počtu živě narozených dětí. Výhoda tohoto ukazatele spočívá v tom, že je

¹⁾ Článek vznikl s finanční podporou SVV Přírodovědecké Fakulty Univerzity Karlovy v Praze

v čase poměrně stabilní a není příliš ovlivněn změnou časování rození dětí, jako jsou ukazatele transverzální (Rychtaříková, 2007). Spodní věkovou hranici konečné plodnosti stačí posunout do vyššího věku s tím, jak vyšší podíl žen realizuje svoji reprodukci ve vyšších věcích. V SLDB 2011 je proto vhodné stanovit tuto spodní mez až na 45. věk. V roce 2003 totiž poprvé překročil podíl živě narozených dětí matkám o věku 40 až 44 let jedno procento a v roce 2012 dokonce dvě procenta (ČSÚ, 2013). Tudíž se tato věková kategorie nedá považovat za subpopulaci s dokončenou reprodukcí. U věkové skupiny 35–39 let dokonce narostl tento podíl z 6 % (2003) na 16 % (2012).

Zároveň je vhodné ohraničit věk matek i „seshora“. SLDB se totiž účastní pouze žijící ženy dané populační kohorty, které ale mohou mít v průměru odlišný počet živě narozených dětí, než již zemřelé ženy. Předpokládá se, že ženy s vyšším počtem dětí se dožívají vyššího věku (Simons et al, 2013), tudíž mohou nadhodnocovat skutečnou kohortní plodnost určité generace. Pro potřeby tohoto článku se tedy omezí i horní věková hranice. Za referenční generaci narození matek je ve většině případů zvolena kohorta 1941–1970 (dokončený věk k 26. 3. 2001 je 40–70 let), u níž se předpokládá, že je reprodukční období již ukončeno a výsledná kohortní plodnost není výrazně ovlivněna odlišnou úrovní plodnosti podle naděje dožití ženy.

Na rozdíl od dobrovolných otázek na národnost a na náboženskou víru dosahoval podíl nezjištěných odpovědí na počet živě narozených dětí pouze 4 % z žen ve věku 15 let a více, přičemž vyšší byl u mladších věkových kategorií mezi 15 a 24 roky (což konečnou plodnost nijak neovlivní) a u žen se základním nebo nižším vzděláním. Oproti předchozím SLDB není podíl non-response u počtu živě narozených dětí dramaticky vyšší, ve srovnání se SLDB 2001 je dokonce nižší.

2 Historický vývoj kohortní plodnosti

Elementární srovnatelnost výsledků posledních tří censů v kontextu kohortní plodnosti je možná pouze, pokud neexistují výrazné rozdíly mezi obvyklým a trvalým pobytem. Na celorepublikové úrovni se největší difference projevují ve věcích okolo 25 let, nicméně i zde se jedná o řádově tisíce dětí. Tyto rozdíly způsobují zejména cizinky, které zde mají obvyklý ale nikoliv trvalý pobyt a přijely do České republiky zřejmě za vzděláním nebo za prací. Jejich reprodukční ambice tudíž nejsou zatím vysoké. Na nižších územních úrovních se začínají projevovat difference v plodnosti mezi obvyklým a trvalým pobytem. Obzvláště tam,

kde jsou větší rozdíly mezi počty žen podle obvyklého a trvalého pobytu. Zároveň se větší odlišnosti projevují ve věkové skupině 25–34 let, ve které dochází nejčastěji k reprodukci.

Srovnání SLDB 2001 se SLDB 1991 a 2011 je částečně ovlivněno jinak definovanou otázkou na počet dětí. V roce 2001 otázka zněla na počet narozených dětí, v letech 1991 a 2011 na počet živě narozených dětí. Kohortní plodnost v SLDB 2001 tak může být mírně nadhodnocená a to zejména u starších věkových skupin, protože mezi roky 1920 a 1950 se mrtvě narodilo cca 2 % dětí, zatímco od roku 1960 tento podíl klesl pod jedno procento a v čase dále klesal (ČSÚ, 2012).

Tab. 1: Historický vývoj kohortní plodnosti dle výsledků SLDB

Věková skupina matek	Trvalý pobyt		Obvyklý pobyt
	1991	2001*	2011
15–19	0,05	0,02	0,02
20–24	1,08	0,30	0,16
25–29	1,48	1,05	0,55
30–34	1,89	1,67	1,25
35–39	2,03	1,93	1,71
40–44	2,05	2,05	1,87
45–49	2,01	2,09	1,94
50–54	2,03	2,09	2,02
55–59	2,06	2,06	2,06
60–64	2,08	2,09	2,06
65+	2,04	2,17	2,05
celkem	1,69	1,68	1,58

Pozn.: * Zatímco při sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2011 byly ženy dotazovány na počet živě narozených dětí, v roce 2001 na počet všech narozených dětí.

Prameny dat: Český statistický úřad

Z tabulky 1 je zřetelný posun těžiště nejčastější reprodukce do pozdějšího věku. Zatímco v SLDB 1991 měly matky ve věku 20 až 24 let v průměru přes jedno dítě, o deset let později to bylo jen 0,30 dítěte a v posledním SLDB už dokonce pouze 0,16 dítěte. Ve věkové kategorii 45–49 let s prakticky již ukončenou reprodukcí dosahuje v SLDB 2011 kohortní plodnost poprvé hodnoty pod 2 děti na jednu ženu. Vzhledem k tomu, že v této věkové skupině se rodí v posledních letech zhruba jedno dítě z tisíce, tak již k překročení hranice 2 dětí na ženu pravděpodobně nedojde.

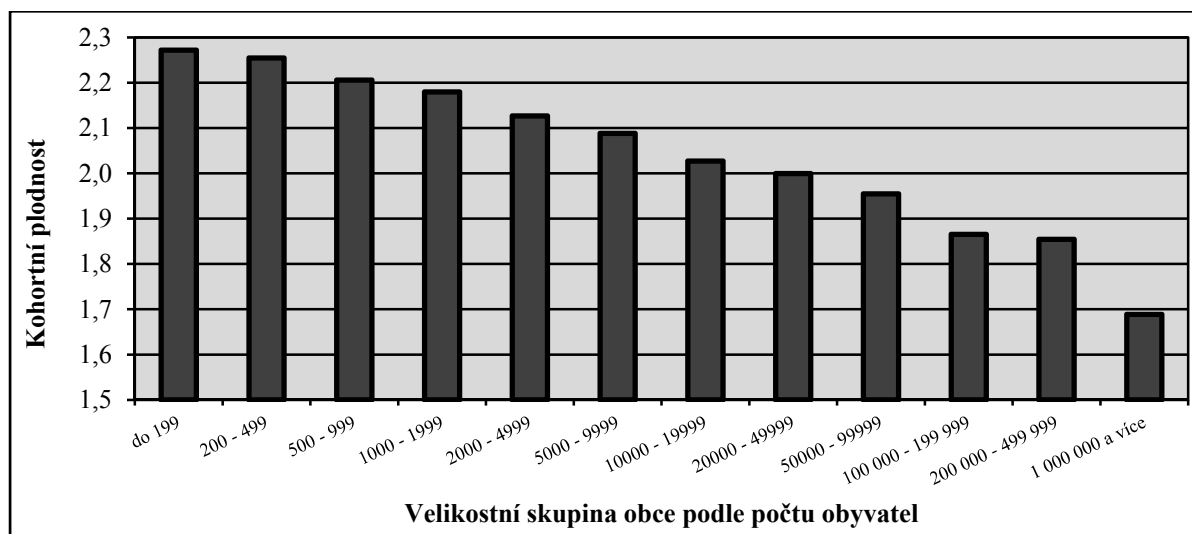
3 Kohortní plodnost podle územních rozdílů

Hodnocení kohortní plodnosti podle obvyklého pobytu je problematické z důvodu migračních pohybů. Místo bydliště v době SLDB nemusí odpovídat místu bydliště v období rození dětí. Obyvatelstvo České republiky je ovšem stále poměrně konzervativní z hlediska četnosti

změny bydliště ve srovnání se starými členskými státy Evropské unie nebo s USA (Sunega et al, 2010). Například podle výsledků SLDB 2011 žije téměř polovina obyvatel České republiky v obci svého narození. I výsledky níže potvrzují, že lze kohortní plodnost analyzovat podle územních rozdílů, protože je možné nalézt určité pravidelnosti a koncentrace oblastí s výrazněji vyšší nebo nižší úrovní kohortní plodnosti.

Kohortní plodnost klesá s rostoucí velikostní skupinou obce (viz obr. 1). Nejmenší obce do jednoho tisíce obyvatel dosahují okolo 2,2 dítěte na jednu ženu (celorepubliková hodnota = 2,02), zatímco u velkých měst nad sto tisíc obyvatel je patrný pokles pod hodnotu 1,9 dítěte. Vzhledem k tomu, že jde o generaci žen 1941–1965, tak se ještě nejedná o pro rodiny atraktivní menší obce v zázemí velkých měst, ale o obce s horší vzdělanostní strukturou či tradičně hodnotově konzervativní lokality. Velká města lákají za pracovními příležitostmi s vyššími vzdělanostními nároky na zaměstnance, což obvykle vede k rození menšího počtu dětí.

Obr. 1: Kohortní plodnost žen (generace 1941–1965) podle velikostních skupin obcí, SLDB 2011

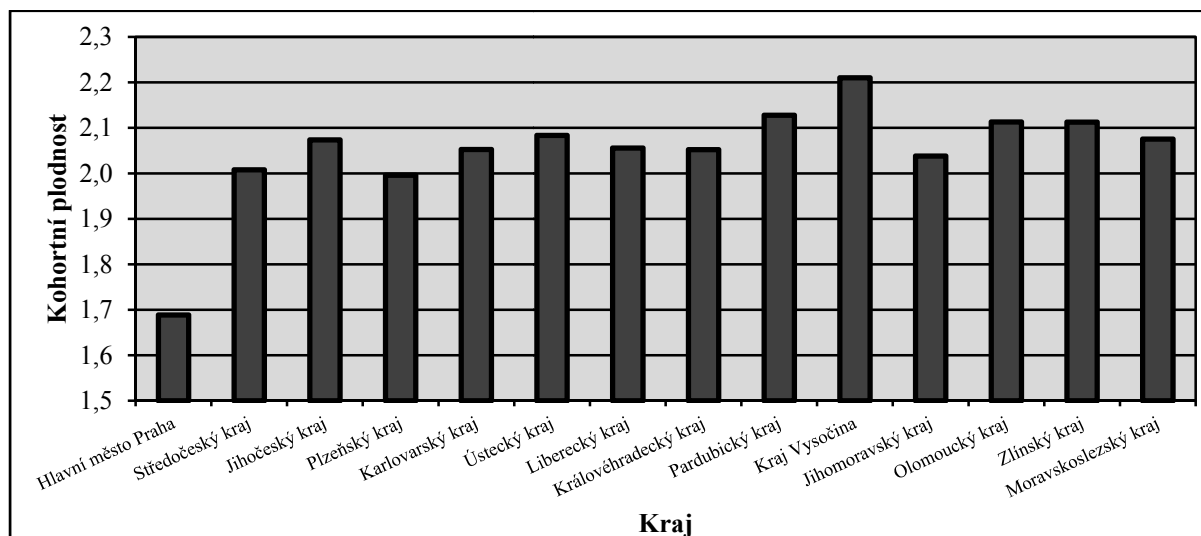

Prameny dat: Český statistický úřad

Z hlediska krajského srovnání dosahuje dlouhodobě nejnižších hodnot kohortní plodnosti Hlavní město Praha. V SLDB 2011 ženy z generace 1941–1965 s bydlištěm v Praze nepřesáhly v průměru hodnotu 1,7 dítěte na jednu ženu. S velkou mezerou následují další vzdělanostně i ekonomicky vyspělé kraje – Plzeňský a Jihomoravský. Naopak krajem s tradičně nejvyššími hodnotami kohortní plodnosti je kraj Vysočina (2,2 dítěte), po němž následují další kraje, kde hrají významnou roli kultura, normy a zvyky – Pardubický,

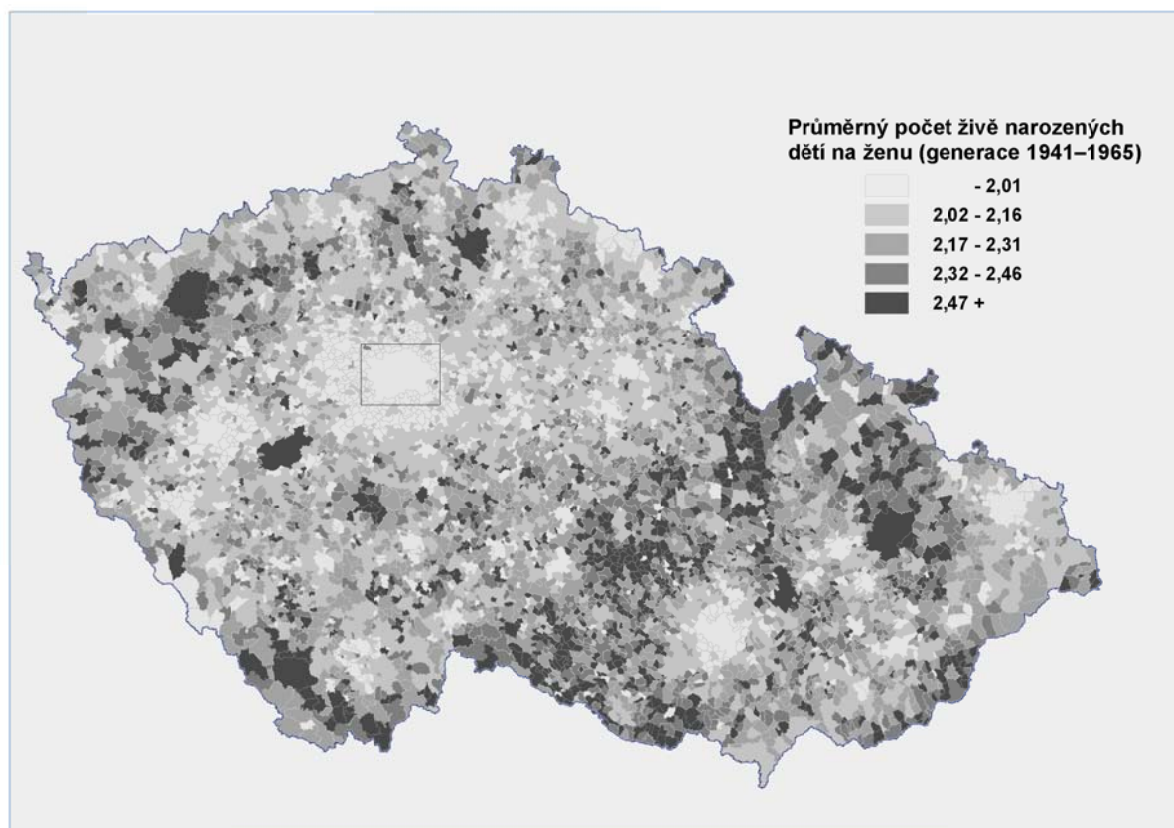
Olomoucký a Zlínský kraj (cca 2,1 dítěte na jednu ženu). Kohortní plodnost podle krajů není tak diferencovaná, jako ta členěná podle velikostních skupin obcí.

Obr. 2: Kohortní plodnost žen (generace 1941–1965) podle krajů, SLDB 2011

Prameny dat: Český statistický úřad

Obr. 3: Kohortní plodnost žen (generace 1941–1965) podle obcí, SLDB 2011

Prameny dat a mapová vrstva: Český statistický úřad

Obrázek 3 zobrazuje kohortní plodnost žen na úrovni obcí. Detailnější územní členění umožňuje přesněji identifikovat oblasti s nižší či vyšší úrovní kohortní plodnosti. Z kartogramu je patrné, že územní obraz plodnosti nerespektuje umělé administrativní krajské hranice. Oblasti s nejvyšší kohortní plodností se nacházejí v severozápadních Čechách (uprostřed Ústeckého kraje, v menších obcích Karlovarského kraje a na západě Plzeňského kraje), v jižním cípu Jihočeského kraje, v širokém hraničním pásu mezi Čechy a Moravou, na západě Moravskoslezského kraje a u hranic se Slovenskem ve Zlínském kraji. Oproti tomu nízké intenzity plodnosti lze nalézt zejména v krajských městech a jejich zázemí. Obzvláště je to patrné v širším zázemí Prahy, v okolí Plzně a Brna.

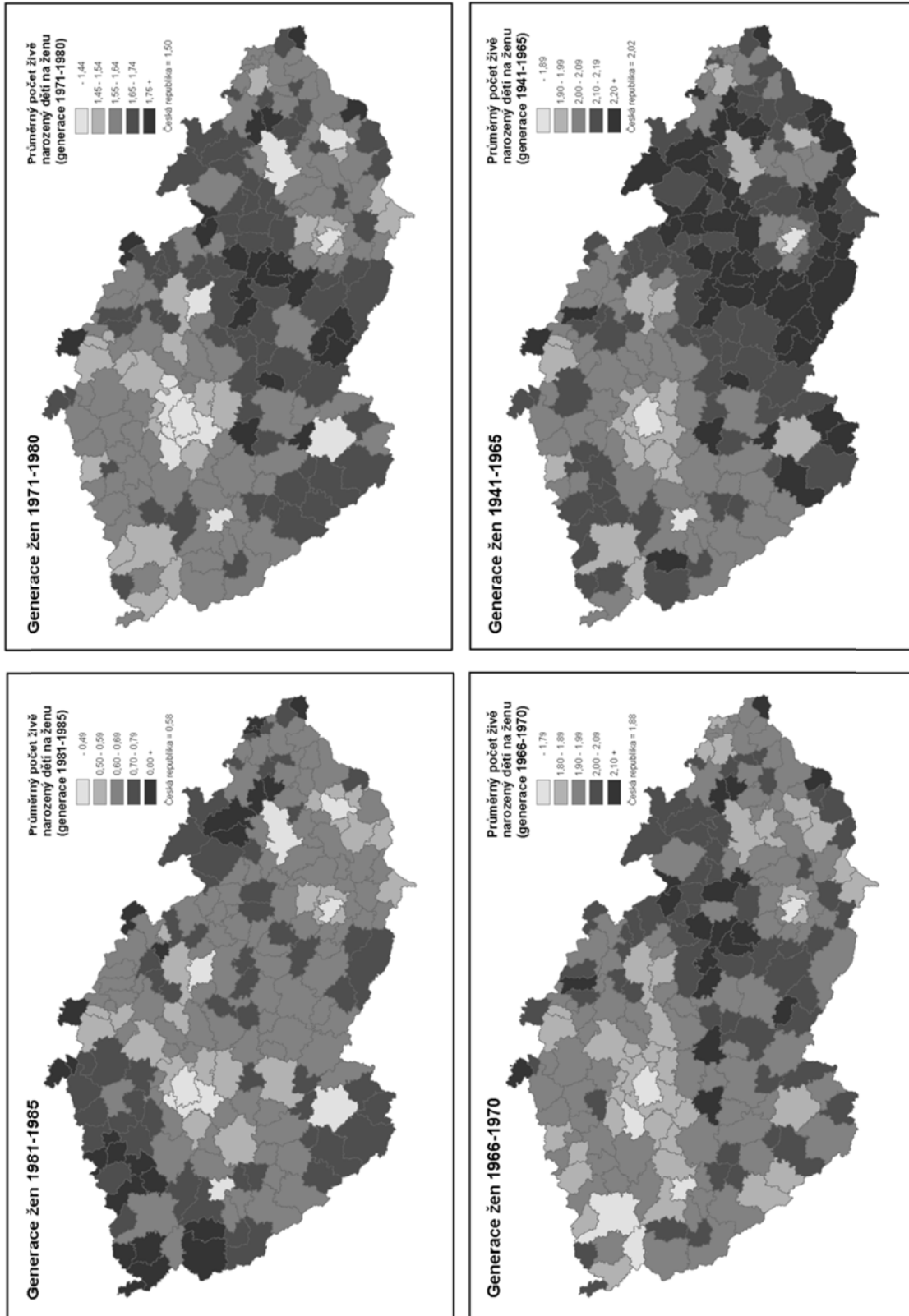
4 Kohortní plodnost podle generací žen a územních rozdílů

Kromě konečné plodnosti u generací s ukončenou reprodukcí lze hodnotit územní rozdíly kohortní plodnosti i u mladších generací žen. Může se tak projevit odlišné časování plodnosti či potencionální změny územního obrazu kohortní plodnosti. Byly definovány čtyři generace – nejmladší ženy narozené v letech 1981–1985 (odpovídá věku 25 až 30 let k rozhodnému okamžiku SLDB 2011), tzv. Husákovy děti generace 70. let 20. století (věk 30 až 40 let), generace (1966–1970) žen na konci svého reprodukčního období (věk 40 až 45 let) a ženy s prakticky již ukončenou reprodukcí (ročníky narození 1941–1965, dokončený věk mezi 45 a 70 roky).

Nejvyšší kohortní plodnost u nejmladších generací dosahují ženy v Karlovarském a Ústeckém kraji (viz obr. 4). V těchto krajích je také v posledních letech nejnižší průměrný věk matek při narození dítěte (ČSÚ, 2011). Vysoké hodnoty jsou tedy spíše spojeny s časováním rození dětí než, že by docházelo ke změně územního obrazu kohortní plodnosti. V případě dalších generací spadají totiž ženy s bydlištěm v těchto krajích spíše do průměrných hodnot. Generace Husákových dětí, která tak dlouho otálela s naplňováním svých reprodukčních ambicí, se stále ještě nachází z větší části v reprodukčním období. Celorepubliková hodnota kohortní plodnosti je zatím pouze 1,5 dítěte na jednu ženu.

Ženy z generací narození 1966–1970 již příliš času na naplnění reprodukčních plánů nemají. Územní obraz kohortní plodnosti se u nich začíná podobat tomu, co lze nalézt u žen ročníků narození 1941–1965 (viz výše), avšak kohortní plodnost je o 0,14 dítěte na jednu ženu nižší. Vzhledem k aktuálním počtům narozených dětí ve věkové skupině 40 až 45 let se dá předpokládat, že kohortní plodnost se může ještě o pár setin dítěte zvednout, ale hodnotu 2,02 dítěte na jednu ženu atakovat nebude.

Obr. 4: Kohortní plodnost žen podle generací ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností, SLDB 2011

Prameny dat a mapová vrstva: Český statistický úřad

Pro hodnocení podobnosti územního obrazu kohortní plodnosti u odlišných generací žen jsou využity správní obvody s rozšířenou působností (dále jen SO ORP) a Spearmanův koeficient pořadové korelace. SO ORP jsou zároveň dostatečně populačně velké, ale i územně detailní administrativní jednotky. Územní obraz kohortní plodnosti u žen narozených mezi roky 1981 až 1985 je podle očekávání značně odlišných od dalších třech vymezených generací (viz tab. 2). Důvodem je odlišné časování rození dětí. V případě starších třech generací se vzájemné korelační koeficienty pohybují nad hodnotou 0,8, což značí výraznou podobnost. Lze tak říci, že klasický prostorový vzorec kohortní plodnosti je stále zachován.

Tab. 2: Hodnoty Spearmanova korelační koeficientu pořadí správních obvodů s rozšířenou působností podle kohortní plodnosti generací žen

Generace narození	1981–1985	1971–1980	1966–1970	1941–1965
1981–1985	1,000	0,495	0,405	0,396
1971–1980	0,495	1,000	0,838	0,810
1966–1970	0,405	0,838	1,000	0,814
1941–1965	0,396	0,810	0,814	1,000

Prameny dat: Český statistický úřad a vlastní výpočty

5 Kohortní plodnost podle sociodemografických charakteristik

Diferenční údaje o kohortní plodnosti podle různých sociálních, kulturních a ekonomických charakteristik mohou napomoci identifikovat skupiny, které jsou z různých důvodů výrazněji odlišné od průměrných hodnot počtu živě narozených dětí v celé populaci. Může jít o tradičně známé sub-populace s určitými reprodukčními specifiky (např. katolíci, Romové), ale i o skupiny, u nichž by dobře zvolená rodinná politika mohla pomoci odstranit překážky odrazující od mateřství (např. vysokoškolsky vzdělané ženy).

V České republice se s rostoucím vzděláním ženy snižuje kohortní plodnost, což potvrzují i výsledky posledního SLDB. Tento jev má více možných vysvětlení. Jedno z nich se týká přímo vysokoškolského studia, jehož delší doba vede k odkládání rození dětí do vyššího věku, kde už nemusí existovat čas pro naplnění reprodukčních ambicí (Sobotka et al, 2008). Vysokoškolačky se dále lépe uplatňují na pracovním trhu a je pro ně obtížnější sladit pracovní a rodinný život.

Ženy z generace let 1941 až 1965 se základním nebo nižším vzděláním měly v průměru 2,28 dítěte, se středním vzděláním bez maturity 2,09 dítěte a s maturitou o dalších 0,2 dítěte méně. U vysokoškolaček potom hodnota kohortní plodnosti dosáhla pouze v průměru 1,74 dítěte. V případě žen z mladších ročníků narození, kde roste podíl

Reprodukce lidského kapitálu – vzájemné vazby a souvislosti. 9. – 10. prosince 2013
vysokoškolsky vzdělaných žen, může dojít k poklesu konečné plodnosti právě v kontextu lepší úrovně vzdělání.

Tab. 3: Kohortní plodnost žen (generace 1941–1965) podle hlavní třídy zaměstnání, SLDB 2011

Hlavní třída zaměstnání	Kohortní plodnost
Zaměstnanci v ozbrojených silách	1,94
Zákonodárci a řídicí pracovníci	1,85
Specialisté	1,84
Techničtí a odborní pracovníci	1,87
Úředníci	1,90
Pracovníci ve službách a prodeji	2,02
Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	2,33
Řemeslníci a opraváři	2,07
Obsluha strojů a zařízení, montéři	2,09
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	2,16
Nedefinováno*	2,09
Nezjištěno	2,08

Pozn.: * Ekonomicky neaktivní a nezaměstnaní bez předchozího zaměstnání

Prameny dat: Český statistický úřad

Vysokoškolsky vzdělané ženy pracují spíše v zaměstnáních s vyšší přidanou hodnotou, které jsou náročnější na skloubení rodinných a pracovních rolí. Potvrzují to hodnoty kohortní plodnosti podle hlavních tříd zaměstnání v tabulce 3. Nejnižší úroveň kohortní plodnosti dosahuje třída specialistek (1,84 dítěte), mezi něž řadíme například manažerky, právničky, učitelky, vědkyně nebo doktorky. U méně kvalifikovaných pracovních pozic se kohortní plodnost pohybuje okolo 2,1 dětí na jednu ženu.

Tab. 4: Kohortní plodnost žen (generace 1941–1965) podle národnosti a náboženské víry, SLDB 2011

Národnost	Kohortní plodnost	Náboženská víra	Kohortní plodnost
Česká	2,00	věřící - nehlásící se k žádné církvi ani nábož. společnosti	1,98
Moravská	2,14		
Slezská	2,12	věřící - hlásící se k církvi, náboženské společnosti	2,11
Slovenská	2,18		
Polská	2,05	z toho:	
Německá	1,96	Církev československá husitská	1,88
Romská	3,40	Církev římskokatolická	2,12
Ruská	1,55	Českobratrská církev evangelická	2,04
Ukrajinská	1,77	Pravoslavná církev v českých zemích	1,84
Vietnamská	1,89	bez náboženské víry	1,97
Neuvedeno	2,08	neuvedeno	2,04

Prameny dat: Český statistický úřad

Sociokulturní determinanty plodnosti bývají často zdůrazňovány v zahraniční literatuře a zdá se, že jejich význam roste (Kurkin, 2010). V České republice lze diferenční kohortní plodnost podle sociokulturních charakteristik lze odvodit z otázek na národnost a náboženskou víru. Tyto dobrovolné otázky ovšem byly v SLDB 2011 zatíženy velkou mírou nevyplněnosti (národnost 25 %, náboženská víra dokonce 45 %), která může hodnoty kohortní plodnosti zkreslit. Pravděpodobně došlo k jejímu podcenění, protože non-response byla obvyklejší u osob s nižšími stupni vzdělání, které dosahují vyšší intenzity plodnosti.

Ženy z generace 1941–1965, které odpověděly na otázku týkající se národnosti, se přihlásily z téměř 90 % k české národnosti (kohortní plodnost = 2,0 děti na ženu). Tato subpopulace je tedy velmi homogenní z hlediska národnosti, a byť jsou hodnoty kohortní plodnosti poměrně odlišné u ostatních národností, nemají na celorepublikovou hodnotu velký vliv. Výrazněji častější reprodukci mají ženy, které se hlásí k moravské či slezské (okolo 2,1 dítěte), slovenské (cca 2,2 dítěte) a romské (3,4 dítěte) národnosti. V Česku typicky pracovní imigrační národy vykazují nižší hodnoty kohortní plodnosti – ženy s ruskou národností v průměru cca 1,6 dítěte a s ukrajinskou okolo 1,8 dítěte na jednu ženu (viz tab. 5).

Věřící ženy, které se hlásí k určité církvi, mají v průměru více dětí (2,1 dítěte), než ženy bez víry, nebo věřící nehlásící se k církvi nebo náboženské společnosti (obě skupiny cca 2,0 dítě). Z konkrétních církví jsou neplodnější zastánci římskokatolické církve, jejich početní zastoupení je zdaleka nejčastější (3/4 všech žen této generace, které se přihlásily ke konkrétní církvi). Rozdíly mezi jednotlivými skupinami žen podle náboženského vyznání nejsou tedy nijak výrazné (viz tab. 4).

5 Závěr

Výsledky SLDB 2011 přinášejí první náznaky poklesu kohortní plodnosti pod průměrnou hodnotu 2 dětí na jednu ženu u generací, které si prošly vrcholem svého reprodukčního období během devadesátých let dvacátého století a prvního desetiletí nového tisíciletí. Jde o tzv. Husákovy děti, které svou reprodukci dlouho odkládaly, což vedlo k hroživě nízkým hodnotám transverzální úhrnné plodnosti. I přes hodnotové změny v kontextu druhého demografického přechodu a ekonomické faktory se dostavila částečná rekuperace. Tato generace však zřejmě reprodukčně nedožene ty předchozí.

Vzhledem k rostoucímu podílu vysokoškoláček, které mají tradičně v České republice v průměru méně dětí, se nezdá být pravděpodobné, že by mladší generace měla dosahovat vyšších hodnot kohortní plodnosti. Studie ze západní Evropy potvrzují klíčovou roli rodinné

Reprodukce lidského kapitálu – vzájemné vazby a souvislosti. 9. – 10. prosince 2013 politiky zaměřené na slučování pracovních a rodinných rolí (Neels a De Wachter, 2010; Kalwij, 2010). Podpora zkrácených pracovních úvazků a rozšíření dostupnosti mateřských školek či jeslí naráží ovšem na rozpočtová omezení. S početně slabšími dalšími generacemi bude ale rozpočet ještě napjatější, proto se tato investice dlouhodobě vyplatí.

Literatura

- ČSÚ. 2011. Porodnost a plodnost 2006–2010. Praha, ČSÚ, 15. 12. 2011 [cit. 2013-10-20]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/4008-11-n_2011>.
- ČSÚ. 2012. Demografická ročenka 2011 [online]. Praha, ČSÚ, 31. 10. 2012 [cit. 2013-10-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/4019-12>>.
- ČSÚ. 2013. Demografická příručka 2012 [online]. Praha, ČSÚ, 1. 7. 2013 [cit. 2013-10-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/4032-13>>.
- KALWIJ, A. 2010. The impact of family policy expenditure on fertility in western Europe. In: DEMOGRAPHY. Volume 47, issue 2, s. 503–519.
- NEELS, K., DE WACHTER, D. Postponement and recuperation of Belgian fertility: how are they related to rising female educational attainment? IN VIENNA YEARBOOK OF POPULATION RESEARCH. Volume 8, s. 77–106.
- KURKIN, R. 2010. Vývoj plodnosti ve státech a regionech Evropské unie po roce 1991. Praha, 2008. 108 s. Magisterská práce (Mgr). Univerzita Karlova. Přírodovědecká fakulta. Katedra demografie a geodemografie.
- RYCHTAŘÍKOVÁ, J. 2007. Regionální diferenciace plodnosti v průřezové a kohortní perspektivě. In KUČERA, T., POLÁŠEK, V. (ed.). Sborník příspěvků XXXVII. Výroční demografické konference České demografické společnosti. Olomouc, 2007, s. 92–103.
- SIMONS, L. A., SIMONS, J., FRIEDLANDER, Y., McCALLUM, J. 2013. Childbearing history and late-life mortality: the Dubbo study of Australian elderly. In: AGE AND AGING. Volume 41, issue 4, s. 523–528.
- SOBOTKA, T., ŠŤASTNÁ, A., ZEMAN, K., HAMPLOVÁ, D., KANTOROVÁ, V. 2008. Czech Republic: A rapid transformation of fertility and family behaviour after the collapse of state socialism. In DEMOGRAPHIC RESEARCH. Volume 19, article 14, s. 403–454.
- SUNEGA, P., LUX, M., MIKESZOVÁ, M. 2010. Regionální rozdíly ve finanční dostupnosti bydlení jako bariéra pro migraci za prací – analýza a možné nástroje státu. Praha. Sociologický ústav AV ČR. ISBN 978-80-7330-179-8.

RELIK 2013.

Reprodukce lidského kapitálu – vzájemné vazby a souvislosti. 9. – 10. prosince 2013

Contact

First and last name of author	Mgr. Roman Kurkin
Institution	Charles University in Prague, Faculty of Science
Mail	roman.kurkin@gmail.com